

ACFC/INF/OP/I(2003)008
Opinion on Lithuania in Polish

**KOMITET DORADCZY O STOSOWANIU KONWENCJI RAMOWEJ OCHRONY
MNIJSZOŚCI NARODOWYCH**

OPINIA O LITWIE

Tłumaczenie z języka litewskiego

Nieoficjalne tłumaczenie z języka angielskiego

RADA EUROPY

Sztrasburg, dn. 21 lutego 2003 r.

Dostęp ograniczony
ACFC/INF/OP/I(2003)008

**KOMITET DORADCZY O STOSOWANIU KONWENCJI RAMOWEJ OCHRONY
MNIJSZOŚCI NARODOWYCH**

OPINIA O LITWIE

**KOMITET DORADCZY O STOSOWANIU KONWENCJI RAMOWEJ OCHRONY
MNIJSZOŚCI NARODOWYCH**

OPINIA O LITWIE

Spis treści

- I. Przygotowanie niniejszej opinii
- II. Uwagi ogólne
- III. Szczegółowe uwagi dotyczące art. 1- 22
- IV. Podstawowe wnioski i uwagi Komitetu Doradczego
- V. Uwagi końcowe

I. PRZYGOTOWANIE NINIEJSZEJ OPINII

1. Wstępne sprawozdanie państwa litewskiego (*dalej naz. Sprawozdanie Państwowe*), które miało być przedstawione dn. 1 lipca 2001 r., otrzymano dn. 31 października 2001 r. Komitet Doradczy rozpoczął rozpatrywanie Państwowego Sprawozdania podczas 13-ego posiedzenia dn. 25 lutego – 1 marca 2002 r.
2. Po rozpatrzeniu sprawozdania Komitet Doradczy wyłonił szereg pytań, na które wymagał udzielenia szczegółowej odpowiedzi. W tej sprawie dn. 24 czerwca 2002 r. do litewskich instytucji rządzących została wysłana ankieta. Odpowiedź Rządu Litewskiego na ankietę otrzymano dn. 14 sierpnia 2002 r.
3. Po otrzymaniu zaproszenia od Rządu Litewskiego, działająca zgodnie z 32 przepisem Rezolucji Komitetu Ministrów (97)10, delegacja Komitetu Doradczego dn. 25 - 28 listopada 2002 r. przybyła na Litwę w celu uzyskania informacji od Rządu, przedstawicieli NVO oraz innych źródeł niezależnych o realizacji Konwencji Ramowej. W przygotowaniu niniejszej opinii Komitet Doradczy opierał się na pisemnych materiałach różnych instytucji Rady Europy, innych międzynarodowych organizacji, NVO oraz źródeł niezależnych.
4. Podczas 16 – ego posiedzenia dn. 21 lutego 2003 r. Komitet Doradczy zatwierdził opinię oraz postanowił przekazać ją Komitetowi Ministrów¹.
5. Niniejsza opinia jest przedstawiana zgodnie z roz. 1 art. 26 Konwencji Ramowej, według której w ocenie przydatności zastosowanych przez państwa środków w celu realizacji zasad Konwencji Ramowej, „Komitetowi Ministrów pomaga Komitet Doradczy”, a także zgodnie z 23 przepisem Rezolucji Komitetu Ministrów (97)10, który ustala, że „Komitet Doradczy rozpatruje sprawozdania państwowe oraz przekazuje swoją opinię Komitetowi Ministrów”.

¹ Komitet Doradczy podczas 12 – ego zjazdu dn. 30 listopada 2001 r. podjął decyzję o wprowadzeniu poszczególnych zmian do struktury opinii. Postanowił wykluczyć „Propozycje dotyczącej wniosków i zaleceń Komitetu Ministrów” (rozdział V poprzednich opinii) oraz wprowadzić nowy IV rozdział pod nazwą „Podstawowe dane i uwagi Komitetu Doradczego”. Ponadto Komitet Doradczy postanowił przedstawić „Końcowe wnioski w rozdziale V, a nie IV”. Zmiany te wchodziły w życie dn. 30 listopada 2001 r. i są stosowane w późniejszych opiniach, zatwierdzanych podczas pierwszego cyklu obserwacji. Powyższe zmiany zostały wprowadzone po zatwierdzeniu w październiku 2001 r. przez Komitet Ministrów pierwszej decyzji dotyczących realizacji Konwencji Ramowej w poszczególnych państwach.

II. UWAGI OGÓLNE

6. Komitet Doradczy oświadcza, że o cztery miesiące później wydane Sprawozdanie Państwowe zawiera szczegółową informację o obowiązujących aktach prawnych oraz stanie rzeczywistym. Komitet Doradczy podkreśla, że wcześniej Litwa wielce przyniła się do ochrony osób, należących do mniejszości narodowych. Świadczy o tym Sprawozdanie Państwowe oraz relacje przedstawicieli różnych mniejszości narodowych.

7. Komitet Doradczy zaznacza, że dokładnej informacji oraz korzystnych wyjaśnień udzieliły pisemne odpowiedzi litewskich instytucji rządzących na ankietę. Korzystne były również spotkania podczas wspomnianej wizyty nie tylko w Wilnie, lecz również w regionie, zamieszkałym przez osoby należące do mniejszości narodowych (w Wisaginasie). Komitet Doradczy uważa, że zorganizowane przez Rząd Litewski spotkanie posłużyło świetną okazją do przeprowadzenia bezpośredniego dialogu z przedstawicielami różnych źródeł.

8. Komitet Doradczy zwraca uwagę na chęć współpracy władz litewskich w organizowaniu wizyty komitetu na Litwie. Jednakże Komitet Doradczy wyraża żal z powodu przygotowanego przez litewskie instytucje rządzące sprawozdania państwowego bez narady z przedstawicielami mniejszości narodowych oraz że sprawozdanie państwowe przedstawiono mniejszościom narodowym dopiero po przedłożeniu go Radzie Europy. Komitet Doradczy wyraża nadzieję na czynny udział przedstawicieli mniejszości narodowych w przyszłych naradach. Ponadto Komitet Doradczy zachęca litewskie instytucje rządzące do kontynuowania szerzenia wiedzy o Konwencjach Podstaw, stosowaniu zasad dotyczących sporządzania sprawozdania oraz prowadzenia obserwacji na poziomie międzynarodowym poprzez publikowanie i rozpowszechnianie Sprawozdania Państwowego oraz innych powiązanych dokumentów.

9. Należy zaznaczyć, że podczas przygotowania niniejszego sprawozdania należało wziąć pod uwagę wprowadzanie istotnych zmian do litewskich aktów prawnych o ochronie mniejszości narodowych. Uwzględniając toczący się proces rozpatrywania przepisów prawnych, należy zaznaczyć, że opinia Komitetu Doradczego jest oparta na informacji i dokumentach uzyskanych podczas wizyty na Litwie. Komitet Doradczy wyraża żal, że niniejsze dokumenty dotarły do niego nie z inicjatywy odpowiedzialnych za nie instytucji, a dopiero wtedy, gdy mniejszości narodowe wyraziły swoje niezadowolenie. Komitet Doradczy akcentuje brak pewnej konsekwencji w obowiązujących przepisach aktów prawnych oraz w przedłożonych mu projektach o ochronie mniejszości narodowych. Na podstawie informacji uzyskanej od kilku osób, z którymi były prowadzone rozmowy, Komitet Doradczy oświadcza, iż brak jest konsekwencji w realizacji poszczególnych aspektów Konwencji Ramowej. Nawiązując do powyższego Komitet Doradczy wyraża żal, iż nie doszło do spotkania z przedstawicielami Ministerstwa Sprawiedliwości, którzy potrafiliby udzielić korzystnych wyjaśnień na temat prowadzonych procesów prawnych.

10. Komitet Doradczy z niepokojem oświadcza, że podczas rozmów w sprawie toczącego się procesu rozpatrywania aktów prawnych o ochronie mniejszości narodowych, większość przedstawicieli mniejszości narodowych wyraziło obawę przed skutkami, jakie mogą nastąpić po wprowadzeniu zmian do ochrony mniejszości narodowych. Przedstawiciele uważają, że niektóre zmiany pozbawią mniejszości narodowych poszczególnych praw. Komitet Doradczy wyraża

zaniepokojenie sytuacją oraz uważa, że instytucje rządzące oraz zainteresowane osoby powinny uważnie rozpatrzyć stosowność, zakres oraz możliwe konsekwencje wprowadzanych zmian, a także przed końcowym zatwierdzeniem zapewnić ich zgodność z zasadami Konwencji Ramowej. Komitet Doradczy rozumie, że dla instytucji rządzących ratyfikacja Konwencji Ramowej na Litwie jest argumentem usprawiedliwiającym wprowadzanie zmian do aktów prawnych. Komitet Doradczy zwraca uwagę instytucji rządzących na przepisy art. 2 Konwencji Ramowej, które zachęcają do uczciwego stosowania Konwencji Ramowej. Poza tym, zgodnie z art. 22 Konwencji Ramowej, żadnego przepisu Konwencji Ramowej nie należy wykorzystywać do ograniczania nabytych praw oraz praw podstawowych, ustalonych w wewnętrznym prawie państwowym lub w umowach międzynarodowych.

11. Komitet Doradczy zaznacza, iż ostatniego spisu ludności dokonano w kwietniu 2001 r., a jego wyniki dostarczają najnowszej informacji o składzie mieszkańców na Litwie. Pomogą one również litewskim instytucjom rządzącym w realizacji i kontroli polityki państwowej w celu ochrony mniejszości narodowych.

12. Dalsza część opinii, zgodnie z większością artykułów, na podstawie posiadanej informacji wykazuje, iż Komitet Doradczy nie ma żadnych uwag wobec realizacji poszczególnych artykułów. Jednakże Komitet Doradczy wyraźnie zaznacza, iż powyższe stwierdzenie nie jest dowodem zastosowania odpowiednich środków oraz argumentem do zmniejszenia lub zaniechania wysiłku w tej dziedzinie. Komitet Doradczy podkreśla, że charakter zobowiązań Konwencji Ramowej wymaga od instytucji rządzących ciągłego przestrzegania zasad Konwencji Ramowej oraz realizacji jej celów. Poza tym, uwzględniając fakt, że Konwencja Ramowa weszła w życie od niedawna, pewna sytuacja na tym etapie może być tolerowana, co nieoznacza iż taki stosunek pozostanie na dalszych etapach obserwacji. Wreszcie z biegiem czasu może się okazać, że problemy, które obecnie wydają się małe, zostały niewłaściwie ocenione.

III. Szczegółowe uwagi dotyczące art. 1 – 22

Artykuł 1

13. Komitet Doradczy zaznacza, że Litwa dokonała ratyfikacji wielu dokumentów międzynarodowych. Na podstawie posiadanej informacji Komitet Doradczy stwierdza, że dodatkowe uwagi dotyczące niniejszego artykułu są zbędne.

Artykuł 2

14. Komitet Doradczy odsyła do uwag w §10 niniejszego sprawozdania oraz do uwag na podstawie art. 22.

Artykuł 3

15. Komitet Doradczy zaznacza, że jeśli brak określenia w Konwencji, państwa powinny na własną rękę określić zakres stosowania Konwencji Ramowej w swoim państwie. Od tej decyzji i będzie zależała pozycja Rządu.

16. Z jednej strony, Komitet Doradczy zaznacza, że w powyższej sprawie państwa posiadają pewną wolność w podejmowaniu decyzji uwzględniając dominujące w państwie okoliczności, z drugiej zaś strony, podkreśla, że niniejsze zadanie należy wykonać zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego oraz podstawowymi zasadami art. 3. Przede wszystkim Komitet Doradczy podkreśla, że realizacja Konwencji Ramowej nie może być źródłem samowolnie wprowadzonych i nieuzasadnionych różnic.

17. Z tego powodu Komitet Doradczy uważa, że to on powinien ustalać zakres stosowania Konwencji Ramowej w poszczególnych państwach, aby móc sprawdzić, czy nie wprowadzono samowolnych lub nieuzasadnionych różnic. Ponadto Komitet Doradczy uważa, że należy sprawdzić, czy podstawowe zasady art. 3 są odpowiednio.

18. Komitet Doradczy zaznacza, że zgodnie z art. 37 Konstytucji RL z dn. 25 października 1992 r. obywatele, należący do „wspólnot narodowych”, mają prawo na pielęgnowanie swego języka, kultury oraz tradycji. W obowiązujących litewskich aktach prawnych brakuje prawnego określenia „wspólnoty narodowej” oraz wyjaśnienia, jakie grupy narodowe Litwa uważa za chronione Konwencją Ramową. Komitet Doradczy podkreśla, że publicznie używana terminologia na określenie powyższych osób nie jest jednolita, a pozostałe terminy, jak na przykład „mniejszość narodowa” lub „narodowość” w aktach prawnych reglamentujących ochronę mniejszości narodowych są używane wymiennie do „wspólnoty narodowej”.

19. Niniejszą sytuację w Sprawozdaniu Państwowym motywuje się mechanicznym zaliczaniem dowolnych grup językowych lub etnicznych przez władze litewskie do mniejszości narodowych, chronionych Konwencją Ramową. Komitet Doradczy składa Litwie gratulacje z wyboru otwartego i giętkiego stosunku do określania zakresu stosowania Konwencji Ramowej w państwie, a także zaznacza, że władze litewskie zapewniły przestrzeganie przepisów większości

aktów prawnych dotyczących prawa na traktowanie osób jako należących lub nie należących do mniejszości narodowych.

20. Komitet Doradczy zaznacza, że po przeanalizowaniu aktów prawnych o mniejszościach narodowych stwierdzono, że jedynie obywatele Litwy mogą być uznani za mniejszości narodowe. W r. 1989 Litwa w ustawie o obywatelstwie wybrała „wariant zerowy” – giętką metodę, która pozwoliła zameldowanym na Litwie osobom na otrzymanie obywatelstwa po złożeniu wniosku o obywatelstwo. Komitet Doradczy uważa, że niniejsza zasada dotychczas miała nieznaczny wpływ na zakres stosowania w tym państwie Konwencji Ramowej (patrz również uwagi w akapicie 24, 30).

21. Komitet Doradczy zaznacza, że Sprawozdanie Państwowe wykazuje powyżej stu o różnej liczebności „różnych narodowości”, wobec których są stosowane regulaminy Konwencji Ramowej, a większość z nich mieszka we wschodniej i południowej części Litwy, a zwłaszcza w Wilnie, Klaipędzie i Wisaginasie².

22. Zgodnie z opinią osób należących do mniejszości narodowych o prawie o ochronie, Komitet Doradczy podkreśla, że art. 45 Konstytucji, zgodnie z którym wspólnoty narodowe powinny samodzielnie dbać o swoją kulturę, oświatę, działalność charytatywną oraz pomoc wzajemną, również zachęca państwo do wspierania. Obok powyższych przepisów Konstytucji, ochronę mniejszości narodowych reglamentuje ustawa o mniejszościach narodowych (z 1989 r., nowelizowana dn. 29 stycznia 1991 r., a okres jej obowiązywania został przedłużony do przyjęcia zmienionej wersji ustawy lub nawet nowego projektu), a także poszczególne przepisy innych ustaw, jak na przykład ustawa o oświacie (z dn. 25 lipca 1991 r.) lub ustawa o języku państwowym (z dn. 31 stycznia 1995 r., nowelizowana w listopadzie 2001 r.).

23. Komitet Doradczy podkreśla, że w listopadzie 2002 r. Parlament rozważał nad nowym projektem ustawy o mniejszościach narodowych. Zaproponował on³ określenia „mniejszości narodowe (etniczne)”⁴ oraz „osoba, należąca do mniejszości narodowej”⁵. Ponadto Komitet Doradczy zaznacza, że oba określenia pozwalają osobie dokonać subiektywnego wyboru grupy etnicznej, do której pragną należeć, bez wskazywania obiektywnych elementów będących przyczyną wyboru.

24. Komitet Doradczy zaznacza, że owe określenia bardziej uwydatniają stosunek indywidualny a nie stosunek wspólnoty, a także nie wprowadzają żadnych zmian ze względu na takie czynniki

² Sprawozdanie Państwowe zawiera krótką informację o historii i demografii najliczniejszych mniejszości narodowych oraz statystykę, która oddzwierciedla skład demograficzny ludności opierając się na oficjalnych danych i obliczeniach do 1997 r. Według danych ostatniego spisu ludności z dn. 05 kwietnia 2001 r., skład etniczny mieszkańców Litwy jest następujący: spośród ogólnej liczby mieszkańców – 3 483 972, 83,45 % stanowią Litwini, 6,74 % Polacy, 6,31 % Rosjanie, 1,23 % Białorusini, 0,65 % Ukraińcy, 0,12 % Żydzi, 0,09 % Niemcy, 0,09 % Tatarzy, 0,08 % Łotysze, 0,07 % Romowie, 0,04 % Ormianie, 0,18 % inne narodowości, 0,94 % nie zadeklarowało swojej narodowości.

³ Wszystkie przedstawione w opinii uwagi są zgodne z tłumaczeniami projektów na język litewski, wysłanych przez litewskie instytucje rządzące do Rady Europy o dn. 14 stycznia 2003 r. oraz dn. 18 lutego 2003 r.

⁴ „Grupa osób mieszkających w Republice Litewskiej, którzy podjęli samodzielną decyzję o przynależności do innej narodowości czy grupy etnicznej niż litewska”.

⁵ „Osoba, która podjęła samodzielną decyzję o przynależności do mniejszości narodowej lub grupy etnicznej oraz która dąży do zachowania kultury, języka, tradycji, obyczajów oraz tożsamości narodowej i etnicznej tej grupy”.

jak czas pobytu na Litwie, więź historyczna z państwem lub miejsce geograficzne. Komitet Doradczy zaznacza, że powyższe stwierdzenie jest dowodem giętkiego stosunku, który przyczynia się do wciągnięcia pod ochronę Konwencji Ramowej *a priori* osób należących do mniejszości narodowych. W projekcie ustawy brak wyjaśnienia o uważaniu obywatelstwa (nie ma o nim mowy w żadnym określeniu) za warunek otrzymania ochrony Konwencji Ramowej. Komitet Doradczy również podkreśla, że nowa ustawa o obywatelstwie (zatwierdzona dn. 17 września 2002 r.) weszła w życie dn. 01 stycznia 2003 r. Ustawa ta wprowadza więcej ograniczeń niż ustawa z 1989 r. Została również wyraźnie skrytykowana przez przedstawicieli mniejszości narodowych. Komitet Doradczy uważa, że podczas rozważań nad nową ustawą o mniejszościach narodowych władze muszą zapewnić, aby niniejsza sytuacja nie miała negatywnego wpływu na zakres stosowania w państwie Konwencji Ramowej (patrz również uwagi w §30). Ponadto Komitet Doradczy wyraża żal, że nie potrafił uzyskać niezbędne wyjaśnienia w sprawie zapisywania narodowości (grupy etnicznej) w paszportach oraz kwestii dotyczących uznania osób należących do mniejszości narodowych.

25. Komitet Doradczy sugeruje, iż nie wszystkie strony popierają projekt ustawy o mniejszościach narodowych na niniejszym etapie. Ponieważ nie udziela on takich samych praw, zwłaszcza dotyczących używania języków mniejszości oraz ochrony, jaką zapewniają obecne akta prawne, przedstawiciele pewnych mniejszości narodowych poinformowali Komitet Doradczy, że lepiej byłoby nie zmieniać obecnie obowiązujących aktów prawnych.

26. Jednakże dyskusje nad projektem ustawy o mniejszościach narodowych odzwierciedlają jedynie jedno zagadnienie dotyczące zmiany poszczególnych aktów prawnych. Obecnie jest również rozpatrywana ustawa o oświacie, w której również są poruszane kwestie ochrony mniejszości narodowych. W celu uniknięcia jakichkolwiek niejasności prawnych oraz stworzenia przez Rząd konsekwentnej podstawy prawnej dotyczącej ochrony mniejszości narodowej, Komitet Doradczy przed zatwierdzeniem końcowej wersji ustawy zachęca instytucje rządzące do zapewnienia konsekwencji w przepisach oraz jednoznaczności w litewskim systemie prawnym, zwłaszcza w ustawie o języku państwowym.

27. Komitet Doradczy zaznacza, że litewskie instytucje rządzące nie udzieliły żadnej informacji o języku lub grupie etnicznej, niepodlegającej ochronie Konwencji Ramowej. Komitet Doradczy uważa, iż należy rozważyć możliwość stosowania Konwencji Ramowej wobec osób należących do innych grup, w tym też nie obywateli, pod warunkiem że wyrażą taką prośbę. Komitet Doradczy uważa, że litewskie instytucje rządzące powinny rostrzygnąć niniejszą kwestię po naradzie z zainteresowanymi osobami.

Artykuł 4

28. Komitet Doradczy zaznacza, że art. 29 Konstytucji oraz szereg innych przepisów przewiduje zasadę równości oraz niedyskryminacji. Komitet Doradczy wyraża zadowolenie tym, że nowy Kodeks Cywilny zawiera artykuły, nakazujące usunąć jakąkolwiek dyskryminację względem rasy, pochodzenia etnicznego, religii itp. oraz że obecnie przygotowywane do Kodeksu Pracy przepisy poszerzą stosowanie zasady niedyskryminacji w dziedzinie zatrudnienia. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do stosowania przepisów zakazujących stosowanie dyskryminacji względem rasy i pochodzenia etnicznego w takich najważniejszych dziedzinach

życia człowieka jak przydzielenie mieszkania, ochrona zdrowia, dostarczanie towarów oraz świadczenie usług, a także do naprawienia wszystkich możliwych wad. Komitet Doradczy zwraca uwagę na dyskusje o przewidywanej ustawie o równouprawnieniu (z dn. 01 grudnia 1998 r., nowelizowana w czerwcu 2002 r.), która zapewniłaby ochronę równości przedstawicieli różnych płci, poszerzenie możliwości, biorąc pod uwagę dyskryminację ze względu na inne czynniki, w tym też ze względu na pochodzenie etniczne.

29. Komitet Doradczy podkreśla, że na Litwie działają trzy instytucje wykonujące funkcje ombudsmana (Urząd Kontrolerów Sejmowych, Urząd Kontroli Przestrzegania Równych Praw oraz Urząd Kontroli Praw Dzieci). Brak jednakże wyraźnego wyekscerpowania zjawiska dyskryminacji oraz kwestii dotyczących ochrony mniejszości narodowych w wykazie kompetencji powyższych urzędów. Komitet Doradczy wyraża zadowolenie z rozważania przez kontrolera sejmowego niniejszej sprawy, zwłaszcza sytuacji mniejszości romskiej. Komitet Doradczy wyraża nadzieję, że w wyniku poszerzenia listy kompetencji kontrolerów sejmowych oraz połączenia trzech powyższych instytucji, będą odnalezione rozwiązania, które niezależnie od swojej treści wzmocnią rolę oraz skuteczność działania tych instytucji, a także ich działalność prewencyjną i obserwacyjną po wprowadzeniu do ich obowiązków działalności mającej na celu zwalczanie czynników dyskryminacyjnych.

30. Komitet Doradczy wyraża zaniepokojenie nową ustawą o obywatelstwie (zatwierdzoną we wrześniu 2002 r., weszła w życie dn. 01 stycznia 2003 r.), która wprowadza aspekt etniczny do prawa do podwójnego obywatelstwa. Zgodnie z pkt 2 roz. 2 art. 18 nowej ustawy, zasada utraty obywatelstwa litewskiego po otrzymaniu obywatelstwa innego państwa (pkt 2 roz. 1 art. 18 oraz art. 17 niniejszej ustawy) nie jest stosowana wobec obywateli litewskiego pochodzenia⁶. Przedstawiciele innych narodowości wyrażają ogromne niezadowolenie z treści nowej ustawy oraz sposobów wprowadzania jej do litewskiego systemu prawnego. Uważają, że niniejsze przepisy mają charakter dyskryminacyjny, ponieważ dzielą obywateli litewskich na dwie kategorie, wobec których stosuje się różne zasady w zależności od pochodzenia etnicznego (patrz również uwagi na podstawie art. 3 w §24).

31. Komitet Doradczy wyraża żal z powodu wcześniej nie przeprowadzonej narady z przedstawicielami mniejszości narodowych, którzy zapoznali się z treścią ustawy dopiero po jej zatwierdzeniu. Komitet Doradczy zaznacza, że podczas przygotowania nowej ustawy należało wydać pozwolenie Litwinom mieszkającym za granicą na powrót do ojczyzny, w której mogliby zamieszkać jako obywatele Litwy z zachowaniem obywatelstwa państwa, którego obywatelami są obecnie. Jednakże niniejsze zgodne z prawem dążenia nieusprawiedliwiają różnicy, wprowadzanej na podstawie aktualnych kryteriów o pochodzeniu etnicznym wśród obywateli litewskich, którzy zgodnie z art. 29 Konstytucji posiadają równe prawa. Komitet Doradczy uważa, że powyższe przepisy mają charakter dyskryminacyjny oraz pozbawiają mniejszości narodowych praw o równouprawnieniu. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące po naradzie z zainteresowanymi osobami powinny odnaleźć właściwe rozwiązanie w celu naprawienia zaistniałej sytuacji.

⁶ Zgodnie z roz. 1 art. 18 nowej ustawy o obywatelstwie (Nr IX – 1078 z dn. 17 września 2002 r.), obywatelstwa pozbawia się po otrzymaniu obywatelstwa innego państwa. Zgodnie z roz. 2 art. 18 niniejsza ustawa nie dotyczy „osób pochodzenia litewskiego, których rodzice, dziatkowie, jeden z dziatków lub jeden z rodziców są lub byli litewskiej narodowości oraz przyznają się do litewskiej narodowości”.

32. W sprawie realizacji aktów prawnych dotyczących zwalczania dyskryminacji Komitet Doradczy zaznacza, że poszczególni przedstawiciele mniejszości romskiej poinformowali o wypadkach dyskryminacji dotyczących przydzielenia mieszkania, rynku pracy, oświaty, a także postępowania funkcjonariuszy policji, którzy dokonali rewizji na osiedlu Romów w Wilnie (patrz również uwagi na podstawie art. 6, 12,15).

33. Komitet Doradczy akcentuje problemy socjalne i ekonomiczne wspólnoty romskiej oraz popiera obecne dążenia do rozpatrzenia tej sprawy zgodnie z zatwierdzonym przez Rząd długotrwałym programem integracyjnym Romów na r. 2000 – 2004. Jednakże Komitet Doradczy uważa, iż w celu zmniejszenia różnicy stopy życiowej między Romami a innymi mieszkańcami należy podjąć dodatkowe działania. Niezbędne są odważniejsze działania w celu zapewnienia dla mniejszości romskiej lepszych warunków życia, możliwości korzystania z opieki zdrowotnej, zasiłków oraz rynku pracy, a także ulepszenia ich sytuacji w dziedzinie oświaty. Należy również dołożyć więcej starań w sprawie uporządkowania dokumentów tożsamości poważszych osób. Jednakże szczególną uwagę należy zwrócić na sytuację kobiet. Komitet Doradczy podkreśla, że aby wszystkie powyższe środki wywołały pożądany skutek, powinny być stosowane konsekwentnie przez wszystkie odpowiedzialne za niniejszą sprawę instytucje, działalność których powinna być wspierana za pomocą niezbędnych środków, wykorzystanie których musi być kontrolowane. Komitet Doradczy również uważa, że szczególną uwagę należy zwrócić na stały udział mniejszości romskiej w realizacji wyżej wymienionego programu zgodnie z Poleceniem Komitetu Ministrów Nr (2001) 17 o naprawie sytuacji ekonomicznej i zatrudnieniowej Romów oraz podróżujących po Europie.

34. Komitet Doradczy wyraża żal, iż dotychczas nie zatwierdzono decyzji w sprawie nielegalnego zamieszkania mniejszości romskiej na osiedlu Kirtimai (w Wilnie). Komitet Doradczy zaznacza, że Romowie zamieszkują ów teren (będący własnością państwa), który wynosi jedynie około 2,5 ha, od kilku dziesięcioleci. Zaznacza też, że mieszka tam stosunkowo nieduża liczba rodzin – około 50, a większość z nich stanowią samotne matki. Komitet Doradczy uważa, że po naradzie z zainteresowanymi osobami instytucje rządzące powinny odnaleźć sposoby na rozwiązanie niniejszego problemu. Wówczas będzie możliwość rozstrzygnięcia innych problemów mniejszości romskiej (tj. mieszkań szkodliwych dla zdrowia, braku wody i ogrzewania itd.), tym samym zachęcając Romów do aktywniejszego udziału w działalności, która ma na celu polepszenie ich sytuacji. Komitet Doradczy zaznacza, że na wypadek, jeśli Romowie będą zmuszeni opuścić swoje osiedle i zamieszkać gdzie indziej (tego rodzaju propozycja instytucji rządzących była odrzucona przez większość członków wspólnoty), Centrum Wspólnoty w Kirtimai utraciłby swoje przeznaczenie (patrz również podobne uwagi w § 38).

35. W sprawie zatrudnienia Komitet Doradczy zaznacza, że sporządzona przez niezawodne źródła międzynarodowej statystyka wykazuje, iż większy stopień bezrobocia istnieje wśród osób należących do mniejszości narodowych. Niniejszą sytuację potwierdzają instytucje rządzące, które uważają, że w niniejszej dziedzinie należy zastosować dodatkowe środki. Nawiązując do powyższego Komitet Doradczy uważa, że szczególną uwagę należy skierować na mniejszości narodowe znajdujące się w stanie niewiedzy z powodu zamknięcia w najbliższej przyszłości

elektrowni atomowej w Wisaginasie (Ignalinie)⁷. Komitet Doradczy podkreśla, że trudna sytuacja tych osób, którą często komplikują takie czynniki jak ich status prawny, okoliczności rodzinne oraz słaba znajomość języka litewskiego, sama przez się wymaga istotnej polityki poparcia, opartej na konsekwentnej strategii oraz dostarczaniu niezbędnych środków. Komitet Doradczy podkreśla, że osoby zainteresowane uważają, iż ogłoszony środki są niezdatne, zbyt ogólne oraz niedostosowane do konkretnych potrzeb. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do poczynienia dodatkowych starań, w tym też do stosowania środków finansowych w celu odnalezienia skutecznych sposobów na rozwiązanie powyższych problemów uwzględniając życzenia osób zainteresowanych oraz potencjał intelektualny w takim mieście jak Wisaginas (patrz również uwagi w §80).

36. Komitet Doradczy zaznacza problemy dotyczące przywrócenia prawa własności ziemi z dn. 25 lipca 1991 r. zwłaszcza wśród mniejszości narodowych na Wileńszczyźnie. Według przedstawicieli polskiej mniejszości narodowej, duża liczba parceli została przydzielona osobom z innych regionów Litwy, z kolei ustawa oddaje pierwszeństwo do oddzyskania ziemi prawdziwym właścicielom. Prawdziwi właściciele, większość z nich należy do mniejszości narodowych, oczekują od instytucji rządzących, odpowiedzialnych za proces legislacyjny, uregulowania niniejszej sytuacji. Komitet Doradczy rozumie, że powyższe trudności, wynikające w państwach często w okresie przejściowym, zwykle wywierają wpływ nie tylko na mniejszości narodowe. Pomimo wszystko, Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do zapewnienia, aby powyższe osoby nie doznały dyskryminacji podczas realizacji niniejszego aktu prawnego oraz aby zostały odnalezione skuteczne sposoby na rozwiązanie powyższych problemów.

Artykuł 5

37. Komitet Doradczy zaznacza, że art. 37 Konstytucji RL zapewnia „obywatelom, należącym do wspólnot narodowych” prawo do pielęgnowania swojego języka, kultury oraz tradycji. Komitet Doradczy popiera przewidziane w programie Rządu na r. 2000 – 2004 wspieranie rozwoju kultury mniejszości narodowych oraz zaznacza, że dokłada starań w tej dziedzinie. Komitet Doradczy akcentuje, iż w realizacji programu wspierającego kulturę mniejszości narodowych Państwo przeznaczyło około 400 000 litów ze skarbu w 2002 r. na projekty kulturowe odpowiednich organizacji.

38. Komitet Doradczy wyraża zadowolenie z istnienia ośrodków mniejszości narodowych w Wilnie oraz centrów kulturowych mniejszości narodowych w innych miastach, gdzie wspólnoty mają możliwość prowadzenia swojej działalności kulturowej. Największe zadowolenie budzi otwarte we wrześniu 2001 r. Centrum Wspólnoty Romskiej na osiedlu romskim w Kirtimai na przedmieściu Wilna, gdzie prowadzi się działalność oświatową, kulturową oraz społeczną. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do kontynuowania rozwoju działalności Centrum oraz rozpowszechniania jej wśród Romów i innych mieszkańców.

39. Jednakże Komitet Doradczy zaznacza, że według opinii mniejszości narodowych, pomocy państwa w rozwoju ich kultury nie wystarcza. Komitet Doradczy jest poinformowany, że instytucje rządzące nie posiadają niezbędnej ilości środków na zapewnienie wszystkich

⁷ W Wisaginasie około 80% mieszkańców stanowią mniejszości narodowe, wśród nich Ormianie, Białorusini, Niemcy, Polacy, Rosjanie, Tatarzy, Ukraińcy.

okazywanych potrzeb. Jednakże Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do szukania rozwiązań w celu zwiększenia ze strony państwa wsparcia działalności placówek kulturowych poszczególnych mniejszości narodowych. Komitet Doradczy wyraża nadzieję wspólnoty rosyjskiej na odbudowanie Teatru Rosyjskiego oraz prośbę wspólnoty białoruskiej na otwarcie Muzeum Białoruskiego.

40. Na podstawie §2 art. 5 Konwencji Ramowej Komitet Doradczy akcentuje niepokój przedstawicieli niektórych mniejszości narodowych z powodu aktywnie prowadzonej przez Rząd polityki, polegającej na propagowaniu języka litewskiego, poszerzeniu zakresu jego użycia oraz wzmocnieniu statusu języka litewskiego jako języka państwowego. Komitet Doradczy uważa, że osobliwa przeszłość historyczna Litwy usprawiedliwia dążenia instytucji rządzących do stworzenia powyższej polityki oraz szeregu środków zapewniających jej realizację; niektóre z nich są stosowane w sektorze społecznym wobec osób należących do mniejszości narodowych. Instytucje rządzące sięgają po niniejsze środki w celu połączenia społeczeństwa oraz uproszczenia integracji w społeczeństwie litewskim. Jednakże Komitet Doradczy wyraża nadzieję, że władze zapewnią, aby środki zatwierdzone dla ochrony oraz kontroli użycia języka państwowego były realizowane zgodnie z prawem mniejszości narodowych do zachowania oraz pielęgnowania swojej tożsamości oraz kultury. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do zapewnienia skutecznej realizacji niniejszego prawa oraz należytego wspierania i propagowania języków mniejszości.

Artykuł 6

41. Komitet Doradczy wyraża zadowolenie z istnienia w nowym Kodeksie Karnym artykułów przewidujących kary za dyskryminację rasową, budzenie nienawiści narodowej, rasowej i religijnej oraz za produkowanie, przechowywanie oraz rozpowszechnianie materiałów drukowanych, dźwiękowych i filmowych budzących wrogość. Komitet Doradczy wyraża nadzieję, że realizacja niniejszych przepisów przyczyni się do dialogu międzykulturowego oraz obustronnego zrozumienia.

42. Na podstawie uzyskanej podczas wizyty na Litwie informacji Komitet Doradczy uważa, że na ogół osoby należące do mniejszości narodowych żyją w zgodzie z innymi mieszkańcami, ich stosunkom jest charakterystyczna tolerancja, wzajemny szacunek oraz zrozumienie. Jednakże Komitet Doradczy zaznacza, że społeczeństwo litewskie jest wrogo nastawione do niektórych mniejszości narodowych, zwłaszcza do Romów i Żydów.

43. Ostatnio, zwłaszcza po wydarzeniach z dn. 11 września 2001 r., powyższe nastawienie istnieje wobec uchodźców oraz osób ubiegających się o azyl (na przykład Afganów, Kurdów, Pakistańczyków, mieszkańców Szri Lanki oraz Czeczenów). Niezawodne źródła narodowe oraz międzynarodowe informują o dyskryminującym postępowaniu z osobami ubiegającymi się o azyl oraz uchodźcami. W niniejszej sprawie Komitet Doradczy przypomina, że zakres stosowania art. 6 Konwencji Ramowej jest szeroki, a więc obejmuje i emigrantów, i uchodźców, i osób należących do innych grup, tradycyjnie niezamieszkałych we właściwym państwie. Komitet

Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny przeanalizować niniejszą sytuację oraz odnaleźć sposoby na usunięcie ustalonych wad.

44. Komitet Doradczy wyraża zaniepokojenie sytuacją, gdy litewscy politycy, zwłaszcza niektórzy członkowie Parlamentu, wypowiadają opinie rasistowskie, ksenofobijne oraz antysemityczne. Pomimo że takie wypadki zdarzają się sporadycznie, Komitet Doradczy uważa, że w walce z niniejszym zjawiskiem należy zastosować dodatkowe środki. Według źródeł nierządowych, poszczególne negatywne stereotypy oraz ksenofobijne i antysemityczne opinie o mniejszościach narodowych są umieszczane na najczęściej odwiedzanych przez społeczeństwo stronach internetowych oraz w grach telewizyjnych. Ponadto Komitet Doradczy zauważa, że niektóre środki masowego przekazu kontynuują szerzenie negatywnego wizerunku poszczególnych mniejszości narodowych, zwłaszcza Romów, a informację podają w sposób wzmacniający stereotypy odpowiednich mniejszości narodowych, na przykład informując o narodowości osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa, jeżeli należą one do wspólnoty mniejszościowej.

45. Komitet Doradczy wyraża zadowolenie z istnienia na Litwie odpowiedzialnych za samoregulację oraz kontrolę instytucji takich jak Komisja Etyki Dziennikarskiej i Redaktorskiej oraz Inspektor ds. Etyki Dziennikarskiej. Komitet Doradczy zaznacza, że inspektor ds. etyki dziennikarskiej informuje o złożonych zażaleniach w sprawie przekazania w prasie negatywnego wizerunku niektórych mniejszości narodowych (zwłaszcza Romów) oraz osób należących do innych poniewieranych grup. Komitet Doradczy uważa, iż należy podjąć odpowiednie działania dotyczące nauczania fachowców masmediów, a także przybliżyć im prawa człowieka oraz zjawisko wielokulturowości, aby mogli przekazać obiektywny wizerunek litewskiego społeczeństwa oraz odegrać pozytywną rolę nosicieli harmonii kultur, zrozumienia i tolerancji. W tej sprawie Komitet Doradczy wyraził zadowolenie z zorganizowanego w listopadzie 2002 r. przez Departament Mniejszości Narodowych i Emigracji seminarium, podczas którego została omówiona kwestia wizerunku mniejszości narodowych w masmediach, a także z udziału w seminarium przedstawicieli mniejszości romskiej.

46. Komitet Doradczy zaznacza, że sąd nie prowadził żadnej sprawy dotyczącej dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne, podobne zażalenia nie zostały złożone również kontrolerom sejmowym. Jednakże Komitet Doradczy uważa, że Rząd powinien kontynuować kontrolę nad niniejszą sytuacją w celu sprawdzenia zgodności powyższego wniosku z rzeczywistością, a także w razie potrzeby podjąć odpowiednie działania w celu usunięcia jakichkolwiek problemów. W sprawie mniejszości romskiej Komitet Doradczy uważa, że należy poczynić dodatkowe starania w sprawie informowania masmediów, urzędów policyjnych i sądowych o kulturze i dokładnych problemach mniejszości romskiej (patrz również uwagi na podstawie art. 4).

Artykuł 7

47. Na podstawie posiadanej informacji Komitet Doradczy uważa, że wszelkie dokładne uwagi dotyczące realizacji niniejszego artykułu są zbędne.

Artykuł 8

48. Na podstawie posiadanej informacji Komitet Doradczy uważa, że wszelkie dokładne uwagi dotyczące realizacji niniejszego artykułu są zbędne.

Artykuł 9

49. Art. 2 ustawy o mniejszościach narodowych zapewnia posiadanie „prawa na wydawanie gazet i innych publikacji oraz informacji w języku ojczystym”. Komitet Doradczy zaznacza, że ustawa o informowaniu społeczeństwa z dn. 29 sierpnia 2000 r. szczegółowo omawia aspekt językowy niniejszego prawa. Na przykład, programy mniejszości narodowych stanowią wyjątek od zasady, zgodnie z którą programy audiowizualne, emitowane w języku innym niż język państwowy, powinny być przekładane na język litewski. Taki sam wyjątek zawiera roz. 13 ustawy o języku państwowym.

50. W sprawie sytuacji w praktyce Komitet Doradczy zaznacza, że Telewizja Państwowa emituje programy w języku mniejszości narodowych dla Polaków, Rosjan, Białorusinów i Ukraińców oraz programy w języku litewskim dla mniej licznych mniejszości narodowych. Programy przygotowują osoby należące do odpowiednich mniejszości narodowych. Radio Państwowe nadaje audycje dla mniejszości narodowych przez dwie stacje: codzienną jednogodzinową audycję w języku rosyjskim - posiadający największą liczbę słuchaczy kanał podstawowy oraz krótsze codzienne audycje dla mniejszości narodowych - drugi kanał: 30 min. codziennie dla Polaków, 10 min. codziennie dla Białorusinów oraz po 10 min. codziennie na zmianę dla Ukraińców, Tatarów i Żydów.

51. Przedstawiciele mniejszości narodowych podkreślili tendencję do skrócenia czasu emitowania programów dla mniejszości narodowych w telewizji i radiu oraz o przeniesieniu tych programów w mniej dogodny czas. Ponadto stwierdzili, że instytucje rządzące w przyszłości zamierzają emitować powyższe programy w języku litewskim. Komitet Doradczy wyraża żal z powodu niniejszej tendencji, ponieważ oddzwierciedlona w Sprawozdaniu Państwowym praktyka zadowalała mniejszości narodowe, a wyżej wymienione zmiany ograniczą dostęp mniejszości narodowych do masmediów.

52. W sprawie prasy Komitet Doradczy zaznacza, iż pomimo że istnieje sporo publikacji wydawanych dla mniejszości narodowych, postrzega się tendencję do zmniejszenia liczby publikacji. Uwzględniając problemy finansowe mniejszości narodowych w wydawaniu publikacji, Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do zwiększania odpowiedniej pomocy ze strony państwa oraz skierowania szczególnej uwagi na mniej liczne mniejszości narodowe, dla których brakuje środków na utrzymanie swoich publikacji.

Artykuł 10

53. Komitet Doradczy zaznacza, że osoby należące do mniejszości narodowych posiadają prawo na używanie języka ojczystego zarówno w otoczeniu prywatnym jak również publicznym, zarówno w mowie jak i na piśmie. Warunki prawa mniejszości narodowych na pielęgnowanie

języka ojczystego, kultury i tradycji, zgodnie z art. 37 Konstytucji RL, zostały ustalone w wielu aktach prawnych, przede wszystkim w ustawie o mniejszościach narodowych, ustawie o języku państwowym oraz ustawie o oświacie. Powyższe przepisy oraz informacja o wprowadzeniu w życie wyżej wymienionego prawa wykazuje, że kwestię używania języków mniejszości narodowych należy rozpatrywać z uwzględnieniem pozycji prawnej oraz skutecznego używania języka państwowego. Nawiązując do powyższego Komitet Doradczy zwraca uwagę instytucji rządzących na fakt, umieszczony również w Sprawozdaniu Państwowym, że ratyfikowane przez państwo litewskie umowy międzynarodowe, wśród nich również Konwencja Ramowa, „są częścią składową wewnętrznego prawa RL” oraz „brak jest jakichkolwiek przeszkód w stosowaniu przepisów niniejszych umów w litewskim systemie prawnym”.

54. Obowiązująca ustawa o mniejszościach narodowych pozwala na używanie języków mniejszości narodowych obok języka państwowego w instytucjach i organizacjach regionów, gdzie dużą liczbę mieszkańców stanowią mniejszości narodowe. Komitet Doradczy zaznacza, że w ustawie o mniejszościach narodowych brak kryteriów ustalenia takich regionów, co pozwala na różne interpretacje.

55. Poza tym Komitet Doradczy zaznacza, że według przedstawicieli niektórych mniejszości narodowych, przepisy projektu nowej ustawy o mniejszościach narodowych nie udzielają niezbędnych gwarancji w sprawie używania języków mniejszości narodowych. Zgodnie z niniejszym projektem, prawo na swobodne używanie języków mniejszości narodowych prywatnie oraz publicznie, w mowie oraz na piśmie będzie zgodne z przepisami aktów prawnych, reglamentujących używanie języka państwowego w sektorze społecznym. Komitet Doradczy zaznacza, że ustawa o języku państwowym ustala używanie języka państwowego we wszystkich instytucjach, biurach, spółkach oraz organizacjach na Litwie. Zgodnie z niniejszą ustawą, urzędników administracji, samorządów, służb państwowych oraz innych resortów i instytucji obowiązuje znajomość języka państwowego; stopień znajomości języka litewskiego został ustalony przez Rząd w zależności od zajmowanego stanowiska; również należy zapewnić obsługę użytkowników w języku państwowym. Ponadto ogólne przepisy niniejszej ustawy ustalają, że „niniejsza ustawa nie reglamentuje nieoficjalnych kontaktów mieszkańców i wspólnot religijnych oraz imprez mniejszości narodowych”. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny zapewnić należyte stosowanie niniejszych przepisów w praktyce, aby konieczność używania języka państwowego nie przekroczyła granic sektora publicznego.

56. Komitet Doradczy zaznacza, że w regionach, gdzie większość stanowią mniejszości narodowe, używanie języków mniejszości narodowych w owej miejscowości oraz w kontaktach z wybraną przez mieszkańców władzą nie sprawia szczególnych trudności. Jednakże Komitet Doradczy wyraża zaniepokojenie pokrzyżowanymi przepisami oraz brakiem dokładnych kryteriów w ustalaniu „regionów, gdzie większość stanowią mniejszości narodowe”. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do podjęcia niezbędnych środków w celu usunięcia niejasności prawnych w tej sprawie oraz zapewnienia podczas rozpatrywania aktów prawnych zgodności powiązanych ze sobą aktów prawnych (zwłaszcza projektu ustawy o mniejszościach narodowych oraz ustawy o języku państwowym) z art. 10 Konwencji Ramowej (patrz również uwagi na podstawie art. 11).

Artykuł 11

57. Komitet Doradczy wyraża żal, że bez względu na dyskusje prowadzone przez kilka lat na poziomie narodowym oraz w ramach dwustronnych stosunków, nie zatwierdzono przychylniej dla wszystkich decyzji o zasadach zapisywania imion i nazwisk mniejszości narodowych (zwłaszcza Polaków) w paszportach. Sąd Konstytucyjny na posiedzeniu w październiku 1999 r. rozpatrywał kwestię konstytucyjności poszczególnych zasad ustalonych w Rezolucji Rady Najwyższej RL z dn. 31 stycznia 1991 r. Zgodnie z powyższymi zasadami, imiona i nazwiska obywateli Litwy o innym pochodzeniu etnicznym w paszportach powinny być zapisywane litewskimi literami zgodnie z wymową z dodaniem lub bez dodania litewskich przyrostków (o tym decyduje sama osoba). W swoim orzeczeniu Sąd Konstytucyjny zaznaczył, że niniejsze zasady są zgodne z Konstytucją, ponieważ stosowanie języka państwowego jest obowiązkowe w sektorze publicznym, z kolei paszporty jako oficjalne dokumenty potwierdzające stały związek jego właściciela z państwem trafiają w obieg publiczny. Komitet Doradczy wyraża nadzieję, że strony, których niniejsza sprawa dotyczy, powinny odnaleźć właściwe rozwiązanie w tej sprawie.

58. Komitet Doradczy podkreśla, iż pomimo, że obowiązująca ustawa o mniejszościach narodowych pozwala na stosowanie publicznych dwujęzycznych znaków w regionach, gdzie większość stanowią mniejszości narodowe, ustawa o języku państwowym pozwala na używanie języków narodowych jedynie w nazwach i znakach organizacji reprezentujących mniejszości narodowe. Zgodnie z ostatnią ustawą, w innych znakach publicznych należy używać języka państwowego. Komitet Doradczy uważa, że brak przejrzystości w sprzecznych przepisach wywołuje niepokój. Komitet Doradczy zaznacza, że w praktyce ustawa o języku państwowym często ma pierwszeństwo nad ustawą o mniejszościach narodowych. Komitet Doradczy uważa, że niniejsza sytuacja jest niezgodna z Konwencją Ramową oraz zachęca instytucje rządzące do podjęcia właściwych działań, w tym też wydawania ustaw, w celu zapewnienia zgodności aktów prawnych oraz praktyki z §21 art. 11 Konwencji Ramowej (patrz również uwagi na podstawie art. 10).

Artykuł 12

59. Komitet Doradczy zauważa, że na Litwie istnieje dużo dokumentów o różnym statusie, reglamentujących możliwości pobierania nauki przez mniejszości narodowe oraz stosuje się w tej dziedzinie środki, propagujące kulturę oraz osobliwości mniejszości oraz większości narodowych. Jako przykład Komitet Doradczy przytacza zatwierdzony przez ministra oświaty i nauki w styczniu 2002 r. dokument o „Etapach oświaty mniejszości narodowych”, który istnieje obok obecnej ustawy o oświacie. Komitet Doradczy zwraca uwagę na inny, późniejszy dokument, proponujący etapy całego litewskiego systemu oświaty na okres 2003 – 2012 r.; są tu również propozycje dotyczące oświaty mniejszości narodowych. Komitet Doradczy również zaznacza, że projekt nowej ustawy o oświacie, mający na celu zreformowanie całego systemu oświaty, jest obecnie rozpatrywany w Parlamencie.

60. Na podstawie uzyskanej informacji Komitet Doradczy wnioskuje, że obecne dokumenty nieodzwieczają wystarczająco przejrzystego oraz konsekwentnego stosunku do polityki Rządu dotyczącej ochrony mniejszości narodowych w dziedzinie oświaty. Komitet Doradczy wyraża

nadzieję, że niniejsza sytuacja jest etapem przejściowym w procesie ogólnej reformy litewskiego systemu oświaty. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny sprecyzować zakres stosowania różnych dokumentów uzasadniających prowadzoną politykę oraz ich wzajemny związek, a także zapewnić, aby w przyszłości zatwierdzane akta prawne odzwierciedlały jednolity i konsekwentny stosunek w tej dziedzinie.

62. Komitet Doradczy popiera dążenia Rządu do szerzenia poprzez oświatę informacji o kulturze, historii, języku oraz religii mniejszości oraz większości narodowych. Komitet Doradczy z zainteresowaniem zaznacza ostatnio wykazane inicjatywy, tj. wydanie antologii o historii i życiu poszczególnych wspólnot, w r. 2003 przewidywana jest konferencja w sprawie przygotowania podręczników z historii oraz aktywnego wspierania szkółek niedzielnych. Komitet Doradczy zachęca litewskie instytucje rządzące do kontynuowania powyższej działalności i to w sposób bardziej aktywny, a także do wciągnięcia do niniejszej działalności przedstawicieli mniejszości narodowych.

63. Na podstawie informacji udzielonej przez mniejszości narodowe Komitet Doradczy również zwraca uwagę na brak podręczników w języku mniejszości narodowych (zwłaszcza z przedmiotów innych niż język i literatura) oraz na niedostateczną wiedzę nauczycieli. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do szukania rozwiązań w celu naprawienia niniejszej sytuacji poprzez zwiększenie finansowania ze strony państwa oraz prowadzenie obustronnej międzypaństwowej współpracy.

64. Sytuacja Romów w dziedzinie oświaty budzi niepokój. Komitet Doradczy został poinformowany, że mniejszość romska zmaga się ze społecznymi i ekonomicznymi trudnościami, wpływającymi w dużej mierze na możliwość pobierania przez nich nauki, toteż w celu polepszenia niniejszej sytuacji należy podjąć odważne oraz skoordynowane działania oraz środki na różnych poziomach (ekonomicznym, społecznym, językowym oraz kulturowym). Komitet Doradczy popiera wykazane przez Rząd w różnych dziedzinach inicjatywy (zgodnie z programem integracyjnym Romów) oraz zachęca do ich kontynuowania oraz rozpowszechniania. W sprawie dokładnych środków w dziedzinie oświaty Komitet Doradczy z zainteresowaniem podkreśla prowadzoną w Centrum Wspólnoty Romskiej działalność oświatową zarówno dla dzieci (klasy zerowe) jak i dorosłych. Komitet Doradczy zachęca do kontynuowania niniejszej działalności oraz przydzielania środków na rozwój niniejszej działalności w celu ogarnięcia większej liczby osób. Komitet Doradczy akcentuje, że podczas integrowania dzieci romskich do systemu szkolnego instytucje rządzące powinny zapewnić, aby decyzja rodziców pragnących zapisać swoje dziecko do szkoły z litewskim a nie rosyjskim językiem nauczania (ostatni wariant rzekomo popierają instytucje rządzące) powinna być szanowana, uwzględniając chęć rodziców na dobre opanowanie przez ich dzieci języka litewskiego, języka ojczystego i swojej kultury. W niniejszej sprawie Komitet Doradczy przypomina o Zaleceniu Komitetu Ministrów Nr (2000) 4 w sprawie zasad o oświacie dzieci Romów / Cyganów w Europie oraz zachęca instytucje rządzące do zapewnienia, aby niniejsze zasady były przestrzegane.

65. Komitet Doradczy podkreśla środki, za pomocą których dąży się do pogłębienia wiedzy o kulturze romskiej, tj. przewidywane wydanie dzieła naukowego o historii i tradycjach Romów. Ponadto Komitet Doradczy uważa, że Rząd powinien podjąć dodatkowe działania w celu

zapoznania mieszkańców, zwłaszcza w szkole (zarówno uczniów jak i nauczycieli) z kulturą Romów, ich osobliwością oraz trudnościami, z jakimi się zmagają.

Artykuł 13

66. Na podstawie posiadanej informacji Komitet Doradczy uważa, że wszelkie dokładne uwagi dotyczące realizacji niniejszego artykułu są zbędne.

Artykuł 14

67. Komitet Doradczy zauważa, że zgodnie z litewskimi aktami prawnymi mniejszości narodowe posiadają prawo na pobieranie nauki w języku ojczystym oraz że ustawa o mniejszościach narodowych i ustawa o oświacie udzielają gwarancji na stworzenie przez państwo warunków do nauki języka ojczystego oraz pobierania nauki w tym języku.

68. Jednakże Komitet Doradczy zaznacza, że zatwierdzone w styczniu 2002 r. „Etapy oświaty mniejszości narodowych”. udzielają mniejszościom narodowym prawa do „nieformalnego” uczenia się języka ojczystego oraz zachęcają do zakładania szkółek niedzielnych lub sobotnich, co jest najlepszym sposobem na zaspokojenie potrzeb mniejszości narodowych. Zgodnie z udzieloną Komitetowi Doradczemu informacją, niedawno zatwierdzone etapy litewskiego systemu oświaty na r. 2003 – 2012 zatwierdzają decyzję litewskich instytucji rządzących w sprawie popierania „nieformalnych” form oświaty w nauczaniu języka ojczystego. Komitet Doradczy został również poinformowany, że w przyszłości tylko trzy języki mniejszości narodowych (rosyjski, polski oraz białoruski) będą językami nauczania w państwowym systemie oświaty. Języki innych mniejszości narodowych będą istniały jako przedmiot w szkołach z litewskim językiem nauczania.

69. Komitet Doradczy popiera finansowe wsparcie państwa w zatrudnianiu nauczycieli, nauczaniu, nabywaniu pomieszczenia oraz innych niezbędnych materiałów metodycznych. Jednakże w sprawie nauczania w języku mniejszości narodowych Komitet Doradczy uważa, że brak jest wyłącznie „nieformalnej” oświaty do zapewniania potrzeb mniejszości narodowych. Pomimo że Komitet Doradczy jest świadomy czynników finansowych dotyczących powyższej sytuacji, uważa, że w niniejszej sprawie formalny system nauczania pozostaje podstawowym, z kolei nieformalne nauczanie powinno ów system jedynie dopełniać. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do rozpatrzenia istniejących potrzeb oraz podczas współpracy z zainteresowanymi stronami ustalić najbardziej odpowiednie sposoby zaspokojenia niniejszych potrzeb.

70. Komitet Doradczy zwraca uwagę na krytykę projektu ustawy o mniejszościach narodowych oraz ustawy o oświacie. Według krytyków, brak w nich udzielenia mniejszościom narodowym prawa do uczenia się języka ojczystego lub pobierania nauki w tym języku. Przede wszystkim Komitet Doradczy wyraża zaniepokojenie przepisami projektu ustawy o oświacie, które zabraniają rodzicom i dzieciom uczestniczenia w podejmowaniu decyzji w sprawie otwierania i zamykania klas i szkół, w których się uczą języków mniejszości narodowych lub nauczanie odbywa się w tych językach, co powoduje udzielenie założycielom szkół dyskretnej mocy w podejmowaniu samodzielnej decyzji. Ponadto Komitet Doradczy wyraża zaniepokojenie tym, że

ani instytucje rządzące ani rodzice niepotrafili wskazać dokładnej liczby uczniów niezbędnej do założenia i utrzymania takiej klasy lub szkoły.

71. W niniejszym kontekście Komitet Doradczy wyraża ogromne zaniepokojenie tym, że zgodnie z niedawno zatwierdzonymi „Etapami oświaty mniejszości narodowych” (w styczniu 2002 r.), w ostatnich dwóch klasach szkoły średniej polski i rosyjski język nauczania powinien być zastąpiony językiem litewskim. Według instytucji rządzących, w taki sposób dąży się do ułatwienia uczniom możliwości dostania się na wyższe uczelnie, gdzie nauczanie odbywa się wyłącznie w języku państwowym. Niniejsza krytyka dotyczyła dążenia Ministerstwa Oświaty i Nauki do zakazania nauczania w tych językach przedmiotów, z których należy zdawać obowiązkowy egzamin maturalny.

72. Nawiązując do informacji podanej w powyższych paragrafach Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do zapewnienia, aby przed podjęciem decyzji w sprawie środków, mających wpływ na warunki uczenia się języków mniejszości narodowych oraz pobierania nauki w tych językach, uzgodniono potrzeby osób, których ta sprawa dotyczy, a także aby nieograniczano możliwości w zaspokajaniu niniejszych potrzeb. Poza tym Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące podczas rozpatrywania aktów prawnych powinny zapewnić konsekwencję w ustawach oraz rozporządzeniach wydanych przez odpowiednie ministerstwa.

73. Nawiązując do rzeczywistości Komitet Doradczy podkreśla, że w 2001 – 2002 roku szkolnym na Litwie istniało 206 szkół mniejszości narodowych (wśród nich szkoły przygotowawcze i starsze klasy szkół średnich) oraz około 40 szkółek niedzielnych, założonych przede wszystkim dla mniejszości narodowych. Komitet Doradczy zaznacza, że według instytucji rządzących, do szkół tych uczęszcza około 10% uczniów. Komitet Doradczy ustalił, że w ostatnich latach stopniowo maleje liczba szkół i klas, w których naucza się języków mniejszości narodowych lub nauczanie odbywa się w językach mniejszości narodowych oraz podkreśla niezadowolenie przedstawicieli mniejszości narodowych z tego powodu (Komitet Doradczy jako przykład podaje zamknięcie klas białoruskich w Wisaginasie). Komitet Doradczy rozumie, że przyczyną tego zjawiska są takie czynniki jak spadek demograficzny oraz migracja mieszkańców. Jednakże Komitet Doradczy pragnie zwrócić uwagę instytucji rządzących na prawne niejasności dotyczące warunków otwarcia i zamknięcia takich klas lub szkół (zwłaszcza niezbędnej minimalnej liczby uczniów) oraz zachęca je do podjęcia prawnych działań w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji (patrz również uwagi na podstawie art. 12).

74. Komitet Doradczy zaznacza, że w ówczesnym litewskim systemie szkolnym faktycznie nie ma możliwości uczenia się języka romskiego. Komitet Doradczy popiera wykazaną niedawno inicjatywę do wydawania książki o używanych na Litwie dialektach romskich oraz wprowadzeniu od września 2001 r. do Centrum Wspólnot Kulturowych Uniwersytetu Wileńskiego nauczania języków romskich. Komitet Doradczy wyraża nadzieję, że te i inne czynniki w przyszłości pozwolą Romom pobierać naukę w zależności od swoich potrzeb oraz języka ojczystego. Komitet Doradczy zachęca litewskie instytucje rządzące do współpracy z przedstawicielami mniejszości romskiej, a mianowicie do wspierania projektów nauczania języków romskich.

Artykuł 15

75. Komitet Doradczy popiera ustalone w litewskich aktach prawnych warunki uczestniczenia mniejszości narodowych w życiu publicznym, poza tym poprzez organizacje mniejszości narodowych. Jednakże przedstawiciele mniejszości narodowych poinformowały Komitet Doradczy o tendencji do stopniowego ograniczania ich możliwości uczestniczenia w życiu politycznym kraju. Przyczyną tego jest przede wszystkim fakt, że podczas głosowania od 1996 r. zarówno wobec organizacji mniejszości narodowych jak i innych organizacji politycznych oraz partii jest stosowany 5% próg głosów, który według przedstawicieli mniejszości narodowych, ogranicza ich możliwości reprezentowania mniejszości narodowych w instytucjach legislacyjnych. Przedstawiciele krytykowali, że w regionach, gdzie dużą liczbę mieszkańców stanowią mniejszości narodowe, zabrania się stosowania języka mniejszości narodowej w programach telewizyjnych i radiowych przeznaczonych na kampanię wyborczą oraz w kartkach wyborczych, podkreślając, że wcześniej taka możliwość istniała. Ponadto Komitet Doradczy akcentuje stosunkowo niedużą liczbę przedstawicieli mniejszości narodowych w instytucjach władzy wykonawczej (patrz również uwagi na podstawie art. 16).

76. Nawiązując do powyższej tendencji Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny więcej uwagi poświęcić żądaniom mniejszości narodowych, a poprzez współpracę z ich przedstawicielami odnaleźć sposoby na udzielenie im możliwości sprawnego uczestniczenia w sprawach publicznych.

77. Jednakże Komitet Doradczy zaznacza, że mniejszości narodowe mogą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji, zwłaszcza bezpośrednio ich dotyczących, w inny sposób. Na przykład, na poziomie instytucji ważnym kanałem kontaktu między państwowymi instytucjami władzy a mniejszościami narodowymi jest Departament Mniejszości Narodowych i Emigracji, odpowiedzialny za inicjowanie oraz koordynowanie polityki Rządu dotyczącej ochrony mniejszości narodowych. Komitet Doradczy z zadowoleniem akcentuje aktywność oraz dążenia Departamentu do nawiązania systematycznych stosunków partnerskich z mniejszościami narodowymi oraz do informowania mniejszości narodowych o jakichkolwiek zmianach w ich sprawie, w tym też o niedawno podjętej decyzji dotyczącej projektu nowej ustawy o mniejszościach narodowych.

78. Ponadto Komitet Doradczy uważa, że praca Departamentu, zwłaszcza jego rola jako kanału, przekazującego oczekiwania różnych wspólnot odpowiednim strukturom państwowym, powinna być wzmocniona. Komitet Doradczy uważa, że należy sprecyzować siedzibę danej instytucji oraz jej rolę w systemie instytucji RL, aby mogła sprawnie koordynować politykę ochrony mniejszości narodowych w kraju.

79. Komitet Doradczy wyraża zadowolenie założoną instytucją doradczą Departamentu – Radą Mniejszości Narodowych, która składa się z przedstawicieli podstawowych jej organizacji. Jednakże Komitet Doradczy z żalem zaznacza, że tryb konsultacji z niniejszą instytucją nie zawsze zadowala. Przede wszystkim Komitet Doradczy przypomina krytykę niektórych jej przedstawicieli dotyczącą powoływania przez Komitet Parlamentarny osób do reprezentowania Rady w grupach roboczych omawiających projekty ustaw (mianuje je Biuro Parlamentarne, a nie

Rada). Komitet Doradczy również zaznacza, że w niektórych wypadkach, przed podjęciem decyzji w sprawach mniejszości narodowych, nie są odbywane narady z jej przedstawicielami, tak było również w przypadku nowej ustawy o obywatelstwie. Należy sprecyzować status prawny mniejszości narodowych oraz jego rolę. Komitet Doradczy wyraża niezadowolenie z braku w projekcie nowej ustawy o obywatelstwie, za wyjątkiem jej rozdziału o roli Departamentu Mniejszości Narodowych w realizacji rządowej polityki ochrony mniejszości narodowych, przepisów o organizacjach mniejszości narodowych lub ich udziału w podejmowaniu decyzji mających bezpośredni wpływ na mniejszości narodowe.

80. Komitet Doradczy również zaznacza, że mniejszości narodowe zamieszkałe w rejonach (według danych z Wisaginas) rzadko zostają wysłuchane przez władze centralne. Komitet Doradczy uważa, że w celu zapewnienia skutecznej polityki ochrony mniejszości narodowych oraz zwiększenia zaufania mniejszości narodowych do polityki państwowej należy rozwijać system konsultingowy przekraczając granice Rady Mniejszości Narodowych. Więcej uwagi należy poświęcić przejrzystości, koordynowaniu oraz systematycznym kontaktom między działającymi w tej dziedzinie strukturami państwowymi.

81. Komitet Doradczy podkreśla problemy społeczne i ekonomiczne, które utrudniają Romom uczestniczenie w życiu społecznym, ekonomicznym oraz kulturalnym kraju oraz podejmowanie decyzji mających wpływ na mniejszość romską. Należy podjąć niezwłoczne działania w celu rozwiązania powyższych problemów oraz zachęcać Romów do aktywnego udziału w życiu społecznym.

Artykuł 16

82. Komitet Doradczy wyraża zaniepokojenie, że ostatnio po zmianie okręgów wyborczych (zwłaszcza po ich połączeniu) zmalała liczba przedstawicieli mniejszości narodowych wybieranych do centralnych oraz regionalnych / lokalnych instytucji władzy. Komitet Doradczy zwraca uwagę instytucji rządzących na konieczność naradzania się z mniejszościami narodowymi przed podjęciem takiej decyzji.

Artykuł 17

83. Komitet Doradczy wyraził zaniepokojenie wspólnoty białoruskiej wprowadzeniem wiz wjazdowych oraz wyjazdowych od stycznia 2003 r. z Białorusi na Litwę i odwrotnie. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące do zapewnienia, aby wizy nie sprawiały kłopotów (proceduralnych, finansowych itp.) poprzez utrzymanie kontaktu granicznego z osobami o tej samej tożsamości etnicznej, kulturalnej oraz językowej.

Artykuł 18

84. Komitet Doradczy zaznacza, że Litwa podpisała dwustronne porozumienia o współpracy z większością państw, najważniejsze z Białorusią, Federacją Rosyjską, Polską oraz Ukrainą. Komitet Doradczy uważa, że litewskie instytucje władzy powinny zapewnić, aby przepisy niniejszych porozumień, dotyczących ochrony mniejszości narodowych, zostały całkowicie zrealizowane. Ponadto Komitet Doradczy akcentuje Rezolucję Zgromadzenia Bałtyckiego z dn.

15 grudnia 2001 r. o rozwoju języków narodowych w kontekście Wspólnej Przestrzeni Oświatowej krajów bałtyckich. Zgodnie z niniejszą Rezolucją, wyżej wymienione państwa, w tym też Litwa, zobowiązują się do stosowania dokładnych środków ułatwiających wykładanie ich języków w strefach przygranicznych. Komitet Doradczy wyraża nadzieję, że zawiązana w tej dziedzinie współpraca będzie zrealizowana w praktyce za pomocą dokładnych środków, korzystnych dla mniejszości narodowych.

85. Komitet Doradczy zaznacza, że na Litwie działają wyższe uczelnie z rosyjskim językiem wykładowym, tj. lokalne oddziały Moskiewskiego Państwowego Uniwersytetu Technicznego, do których uczęszcza duża liczba studentów należących do mniejszości narodowych. Komitet Doradczy zachęca instytucje rządzące, korzystając z możliwości dwustronnej współpracy, do rozstrzygnięcia kwestii dotyczącej oficjalnego uznania dyplomów wydanych przez powyższe instytucje.

Artykuł 19 – 21

86. Na podstawie posiadanej informacji Komitet Doradczy uważa, że wszelkie dokładne uwagi dotyczące realizacji niniejszych przepisów są zbędne.

Artykuł 22

87. Pomimo że w dniu otrzymania Sprawozdania Państwowego sytuacja mniejszości narodowych wyglądała zadowalająco, Komitet Doradczy zauważył dominującą ostatnio tendencję do obniżenia poziomu ochrony mniejszości narodowych. Niniejsza tendencja została oddzwierciedlona w zatwierdzonych oraz proponowanych zmianach do aktów prawnych.

88. Komitet Doradczy podkreśla, że zgodnie z dodatkową informacją instytucji rządzących z dn. 21 stycznia 2003 r., wyżej wymienione zmiany w aktach prawnych są dokonywane w celu „bardziej precyzyjnej oraz wszechstronnej realizacji przepisów Konwencji Ramowej w narodowych aktach prawnych”.

89. W tej sprawie Komitet Doradczy uważa, że zgodnie z art. 22 Konwencji Ramowej, państwa członkowskie Konwencji powinny zapewnić mniejszościom narodowym korzystanie z bardziej przychylnych narodowych i międzynarodowych aktów prawnych dotyczących praw człowieka. Ponadto Komitet Doradczy uważa, że ratyfikacja Konwencji Ramowej nie powinna być wykorzystywana jako argument dla obniżenia wcześniej istniejącego poziomu ochrony, z tego powodu nie należy obniżać tego poziomu.

IV. PODSTAWOWE WNIOSKI ORAZ UWAGI KOMITETU DORADCZEGO

Komitet Doradczy uważa, że niniejsze wnioski oraz uwagi mogą być korzystne w dalszym dialogu Rządu RL z mniejszościami narodowymi, do którego Komitet Doradczy zamierza dołączyć.

Na podstawie art. 3

90. Komitet Doradczy wnioskuję, że w obowiązujących litewskich aktach prawnych brak określenia terminu „mniejszość narodowa” oraz że Litwa dowolną grupę językową lub etniczną obywateli uważa za mniejszość narodową. W dalszej części zaznacza, że jest przygotowywany nowy projekt ustawy o mniejszościach narodowych, w którym nie wiadomo, czy obywatelstwo pozostanie warunkiem otrzymania ochrony przewidzianej w Konwencji Ramowej. Komitet Doradczy ustalił możliwość wciągnięcia innych grup do zakresu stosowania Konwencji Ramowej pod warunkiem, że zostanie wyrażona taka prośba, zgodnie z osobnymi artykułami, oraz uważa, że Litwa powinna rozważyć niniejszą kwestię po naradzie z zainteresowanymi osobami.

91. Komitet Doradczy ustalił, iż są rozważane ważne projekty dotyczące ochrony mniejszości narodowych oraz że przewidywane zmiany nie uzyskały poparcia wszystkich powiązanych ze sobą stron. Komitet Doradczy uważa, iż w nowych ustawach należy zapewnić konsekwencję przepisów dotyczących mniejszości narodowych oraz przejrzystość ich statusu prawnego, zwłaszcza ustawy o języku państwowym.

Na podstawie art. 4

92. Komitet Doradczy ustalił, że nowa ustawa o obywatelstwie, zatwierdzona bez narady z mniejszościami narodowymi, ma charakter dyskryminujący, oraz uważa, że instytucje rządzące po naradzie z zainteresowanymi osobami powinny dołożyć niezbędnych starań do naprawienia zaistniałej sytuacji.

93. Komitet Doradczy zauważył ogromne różnice społeczne i ekonomiczne między Romami a pozostałą częścią mieszkańców oraz został poinformowany o problemach i dyskryminacji mniejszości romskiej w takich dziedzinach jak zatrudnienie, mieszkanie oraz oświata. Komitet Doradczy uważa, że konieczne są odważniejsze działania w dążeniu do polepszenia warunków życiowych mniejszości romskiej oraz zmniejszenia istniejącej nierówności. Komitet Doradczy twierdzi, że instytucje rządzące po naradzie z zainteresowanymi osobami powinny rozpatrzyć wszystkie możliwe sposoby rozwiązania problemów dotyczących miejsca zamieszkania Romów w Kirtimai (w Wilnie).

94. Przedstawiciele mniejszości narodowych poinformowały Komitet Doradczy o trudnej sytuacji oraz problemach mniejszości narodowych zamieszkałych w Wisaginasie. Poza tym Komitet Doradczy zauważył problemy dotyczące zwrotu ziemi na Wileńszczyźnie osobom należącym do mniejszości narodowych. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny dołożyć dodatkowych starań w celu rozwiązania niniejszych problemów.

Na podstawie art. 5

95. Komitet Doradczy wnioskuję, że aktywna polityka państwa dotycząca propagowania języka państwowego budzi niepokój niektórych mniejszości narodowych, obawiających się utraty swojej kultury i tożsamości narodowej. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny zapewnić, aby niniejsze czynniki nie wywarły negatywnego wpływu na prawa mniejszości narodowych do zachowania oraz pielęgnowania swojego języka i kultury oraz aby te osoby mogły korzystać z należytego wsparcia oraz środków poparcia w tej dziedzinie.

Na podstawie art. 6

96. Komitet Doradczy ustalił, że społeczeństwo, masmedia oraz niektórzy politycy wypowiadają negatywne i wrogie opinie o niektórych mniejszościach narodowych, uchodźcach oraz ludziach ubiegających się o azyl. Pomimo że są to wypadki jednostkowe Komitet Doradczy uważa, że w celu naprawienia sytuacji należy poczynić dodatkowe starania, przede wszystkim stosując środki informacyjne w masmediach, urzędach policyjnych oraz sądowych. W tej sprawie szczególną uwagę należy zwrócić na kulturę Romów oraz inne szczególne problemy tej mniejszości.

Na podstawie art. 9

97. Przedstawiciele mniejszości narodowych poinformowały Komitet Doradczy o tendencji do zmniejszenia czasu przeznaczanego na emitowanie w państwowej telewizji i radiu programów mniejszości narodowych lub przeniesienie ich w mniej dogodny czas. Ponieważ obowiązujące zasady odpowiadają zapotrzebowaniom mniejszości narodowych, Komitet Doradczy zaznacza, że wprowadzenie zmian, ograniczających obecne możliwości w tej dziedzinie, trudno byłoby usprawiedliwić. Komitet Doradczy również zaznacza, że instytucje rządzące, uwzględniając zapotrzebowania mniejszości narodowych, powinny odnaleźć dodatkowe sposoby na wspieranie w prasie mniejszości narodowych, w tym też mniejszości romskiej.

Na podstawie art. 10

98. Komitet Doradczy z niepokojem wnioskuję, że zarówno obowiązujące jak i przewidywane akta prawne zawierają niejasności prawne dotyczące prawa używania przez mniejszości narodowe języka ojczystego w kontaktach z władzą administracyjną. Komitet Doradczy twierdzi, że instytucje rządzące powinny zapewnić, aby podczas wydawania obecnych ustaw, przepisy były zgodne z odpowiednimi przepisami Konwencji Ramowej.

Na podstawie art. 11

99. Komitet Doradczy z niepokojem podkreśla niejasności prawne dotyczące używania dwujęzycznych znaków w regionach, zamieszkałych przez wielką liczbę mniejszości narodowych. Przedstawiciele mniejszości narodowych poinformowały Komitet Doradczy o tym, że ustawa o języku państwowym, która zabrania stosowania dwujęzycznych znaków, w praktyce często ma przewagę nad ustawą o mniejszościach narodowych, co jest niezgodne z Konwencją Ramową. Nawiązując do powyższego Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny

użyć wszystkich niezbędnych środków ustawowych oraz praktycznych na rozwiązanie niniejszego problemu.

Na podstawie art. 12

100. Komitet Doradczy ustalił, że prawo mniejszości narodowych do oświaty reglamentuje kilka dokumentów o różnym statusie prawnym, w których brak jednolitej opinii instytucji rządzących w tej sprawie. Komitet Doradczy zaznacza, że najwięcej niejasności budzą kryteria zatwierdzania decyzji w sprawie otwierania i utrzymywania klas oraz szkół mniejszości narodowych, a także kwestia instytucji, upoważnionych do podejmowania decyzji w wyżej wymienionych sprawach.

101. Przedstawiciele mniejszości narodowych poinformowały Komitet Doradczy o tym, że projekt ustawy o oświacie zawodzi oczekiwania mniejszości narodowych. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny uwzględnić niepokój mniejszości narodowych oraz zapewnić, aby nowa ustawa nie ograniczyłaby ich możliwości pobierania nauki.

Na podstawie art. 14

102. Na podstawie wydanej ostatnio przez ministra oświaty i nauki dyrektywy, w tym też zaleceń dotyczących zmiany polskiego i rosyjskiego języka nauczania w ostatnich dwóch klasach szkoły średniej, Komitet Doradczy wnioskuję, że instytucje rządzące postanowiły stosować w przyszłości „nieformalny” sposób używania języków mniejszości narodowych w nauczaniu. Komitet Doradczy uważa, że „nieformalna” oświata może przyczynić się do uzupełnienia standardowego systemu oświaty, który w zależności od możliwości i zapotrzebowań, umożliwi mniejszościom narodowym pobieranie nauki w języku ojczystym.

103. Komitet Doradczy zauważył, że stopniowo maleje liczba klas i szkół z językiem nauczania mniejszości narodowych, ponadto w podejmowaniu decyzji w tej sprawie zostały odnotowane niejasności prawne. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące powinny w sposób prawny lub inny wyraźnie wszystko ustalić, zapewnić konsekwentność przepisów oraz sprostać zapotrzebowaniom mniejszości narodowych, w tym też Romów.

Na podstawie art. 15

104. Komitet Doradczy zwrócił uwagę na przedstawioną przez przedstawicieli mniejszości narodowych tendencję do ograniczania możliwości uczestniczenia mniejszości narodowych w życiu politycznym kraju. Komitet Doradczy uważa, że instytucje rządzące oraz osoby zainteresowane powinny rozważyć zaistniałą sytuację w celu odnalezienia najlepszych sposobów na zapewnienie mniejszościom narodowym, mieszkającym również poza Wilnem, możliwości sprawnego uczestniczenia w życiu społecznym. Komitet Doradczy wyznaje, że rola oraz status Departamentu Ochrony Mniejszości Narodowych oraz Rady Mniejszości Narodowych powinny być sprecyzowane. Ponadto Komitet Doradczy zaznacza, że przy podejmowaniu decyzji dotyczących mniejszości narodowych należy bardziej systematycznie naradzać się z mniejszościami narodowymi.

Na podstawie art. 16

105. Przedstawiciele mniejszości narodowych poinformowały Komitet Doradczy o tym, że w wyniku ostatnich zmian w okręgach wyborczych zmalała liczba przedstawicieli mniejszości narodowych we władzy centralnej lub regionalnej / lokalnej. Komitet Doradczy uważa, że przy wprowadzaniu takich zmian należy odbywać narady z mniejszościami narodowymi.

Na podstawie art. 22

106. Komitet Doradczy ustalił, że według instytucji rządzących, zatwierdzone lub przewidywane zmiany aktów prawnych, o których była mowa w niniejszej opinii, są związane z ratyfikacją Konwencji Ramowej. Komitet Doradczy uważa, że ratyfikacja Konwencji Ramowej nie może być stosowana przez państwo litewskie jako argument do zmniejszenia poziomu wcześniej zapewnianej ochrony oraz że w wyniku ratyfikacji nie należy zmniejszać tego poziomu. Zgodnie z art. 22 Konwencji Ramowej, Komitet Doradczy zaznacza, że państwo litewskie powinno zapewnić, aby mniejszości narodowe korzystali z najbardziej przychylnych narodowych oraz międzynarodowych aktów prawnych dotyczących praw człowieka..

V. UWAGI KOŃCOWE

107. Komitet Doradczy uważa, że uwagi końcowe odzwierciedlają podstawową treść niniejszej opinii, dlatego mogą posłużyć jako podstawa do wyciągnięcia odpowiednich wniosków i zaleceń przez Komitet Ministrów.

108. Komitet Doradczy popiera otwartą oraz giętką wcześniej wydaną przez RL opinię o stosowaniu dokładnego zakresu Konwencji Ramowej. Komitet Doradczy uważa, że Litwa poczyniła chwalebne starania w dziedzinie ochrony mniejszości narodowych oraz wydawaniu ustaw. Niniejsze starania przyczyniły się do zachowania oraz rozwoju kultury i tożsamości mniejszości narodowych.

109. Komitet Doradczy uwydatnia również poszczególne wady zarówno w aktach prawnych jak również w praktyce w takich dziedzinach jak oświata, wykorzystywanie mniejszości narodowych, uczestniczenie w sprawach publicznych oraz dialogu międzykulturowym. Szczególną uwagę należy zwrócić na dyskryminacyjne oddziaływanie przepisów nowej ustawy o podwójnym obywatelstwa o obywatelstwie na osoby należące do mniejszości narodowych.

110. Komitet Doradczy z niepokojem zaznacza, że obecne reformy aktów prawnych mogą przyczynić się do ograniczenia poszczególnych praw i swobód mniejszości narodowych. Komitet Doradczy twierdzi, że instytucje rządzące powinny zapewnić, aby powyższe reformy ustawowe nie doprowadziły do zmniejszenia obowiązującego poziomu ochrony mniejszości narodowych. Poza tym, biorąc pod uwagę brak konsekwencji w obowiązujących przepisach prawnych oraz aktach prawnych, należy stworzyć konsekwentne podstawy prawne ochrony mniejszości narodowych. W niniejszej sprawie należy poczynić dodatkowe starania o prawne uregulowanie obecnie niewyraźnie ustalonego prawa używania języka mniejszości narodowych w instytucjach administracyjnych oraz nazwach miejscowości, ulic oraz innych nazwach topograficznych.

111. W dziedzinie oświaty należy zapewnić wyraźną oraz skuteczną podstawę prawną możliwości uczenia się języków mniejszości narodowych oraz pobierania nauki w tych językach. Uwzględniając stopniowe zmniejszanie się powyższych szkół oraz klas, instytucje rządzące powinny w nowych aktach prawnych ustalić wyraźne kryteria w tej sprawie, przede wszystkim powinny określić niezbędną liczbę uczniów oraz mianować odpowiednie instytucje rządzące, odpowiedzialne za tworzenie takich klas oraz otwieranie takich szkół, ich utrzymywanie oraz zamykanie.

112. Nie zważając na inicjatywę instytucji rządzących, część mniejszości romskiej nadal boryka się z problemami społeczno - ekonomicznymi. W celu rozwiązania niniejszych problemów należy podjąć dodatkowe działania.